

Het werk van Humanitas

Voor de laatste wereldoorlog bestond er in de kring der moderne arbeidersbeweging weinig belangstelling voor maatschappelijk werk. Zien wij het goed, dan bestonden daarvoor vooral twee redenen. In de eerste plaats zag men de bestaande sociale noden als een gevolg van de maatschappijvorm en individuele hulpverlening werd derhalve als lapwerk beschouwd. In de tweede plaats bestond kritiek op de vorm, waarin sociaal werk verricht werd. De kerkelijke arbeid op dit terrein werd beschouwd als vooral gericht op het behoud en het winnen van „schapen” voor eigen parochie; de algemene maatschappelijke zorg werd gezien als liefdadigheid van boven-af. Waar wij vandaag geen historische beschouwing willen houden, moge volstaan worden met de konstatering, dat deze kritische en afwijzende houding te generaliserend en dus niet geheel billijk was. In het christendom immers is de naastenliefde van wezenlijke betekenis en het maatschappelijk werk zocht en vond ook reeds in de eerste veertig jaren van deze eeuw nieuwe vormen, vooral onder invloed van de pioniersarbeid van de School voor Maatschappelijk Werk te Amsterdam. Daarnaast zijn wij langzamerhand ook wel tot het inzicht gekomen, dat de individuele verschillen van de mens zo groot zijn, dat ook bij meer sociale zekerheid en zelfs in een maatschappij, welke niet voor de winst maar naar behoefte zou produceren, het probleem van de maatschappelijk zwakstaanden niet zou zijn opgelost.

Principiëler en naar mijn mening onontkoombaar juist is echter de opvatting, dat ieder zijn verantwoordelijkheid heeft in de gemeenschap en in het milieu, zoals deze bij zijn leven en vandaag gegeven zijn, ook al is hij zelf bezielde van een ander ideaal.

De eerste symptomen van deze opvatting treffen wij in de arbeidersbeweging gedurende de dertiger jaren aan in verenigingen als die der modern georganiseerde gezinsvoogden en die der moderne vrijwillige verzorgers te Amsterdam, maar veel weerklank vonden deze nog niet.

Het zijn de oorlogsjaren geweest, welke de geesten rijp hebben gemaakt voor een andere en nieuwere conceptie. Zien wij het goed, dan vonden mannen en vrouwen elkaar op gemeenschappelijker noemer, bij wie drie verschillende uitgangspunten de drijfveer vormden. Daar waren zij, wier bewuste humanistische levensbeschouwing hun noopte, zich naast de medemens te stellen die op eigen kracht niet tot een harmonische ontplooiing in het leven komt, zij die meenden dat een aanzienlijke en verantwoordelijkheid dragende groep van de Nederlandse bevolking zich niet afzijdig mag houden van een duidelijk gegeven maatschappelijke taak en zij die het onaanvaardbaar achtten, dat het steeds groeiende aantal van hen die zich niet tot een kerkelijke instelling konden of wilden richten, verstoken bleven van mogelijkheden tot hulpverlening, welke voor de anderen wel bestonden.

De noemer waarop deze groepen elkaar vonden, was de doelstelling van Humanitas, vereniging voor maatschappelijk werk op humanistische grondslag. Deze doelstelling is in de statuten aldus tot uitdrukking gebracht, dat het werk gedragen behoort te worden door besef van verantwoordelijkheid zowel voor het lot van de evennaaste als voor het welzijn der gehele volksgemeenschap en gericht behoort te zijn op een gezond maatschappelijk leven. Voorts wordt daarin tot uitdrukking gebracht, dat de vereniging wil streven naar coördinatie van het maatschappelijk werk voor de buitenkerkelijke en vrijzinnig-christelijke bevolkingsgroepen.

Het spreekt vanzelf, dat daarmee nog niet alles is gezegd.

Speciaal de houding in het werk, welke de humanistische levensbeschouwing dient mee te brengen, is een onderwerp van voortdurende bezinning. Op het ogenblik wil ik daarvan slechts dit zeggen, dat het laatste congres van Humanitas unaniem van oordeel bleek, dat de vrije keuze van de hulpzoekende client, tot wie hij zich wil wenden, centraal dient te worden gesteld en dat aan de maatschappelijke werker in onze tijd de eis dient te worden gesteld van volledige aan-

vaarding van de persoonlijkheid van zijn of haar client. Men mag en moet vaak trachten, hem bewust te maken waar de oorzaken van zijn aanpassingsmoeilikheden liggen, maar de weg uit die moeilijkheden zal hij in de eerste plaats zelf moeten vinden.

Het is merkwaardig en verheugend te zien, hoezeer de tijd en de geest na de oorlog rijp bleken te zijn voor de nieuwe conceptie.

Humanitas, in mei 1945 begonnen met één man (die de weidse titel van directeur-secretaris droeg) en een oude schrijfmachine, telde op 31 december 1957 ruim 12.000 leden in 85 afdelingen, heeft — inclusief de gezinsverzorgsters — een 200 vaste medewerkers in dienst naast wie enkele duizenden vrijwilligers aan het werk deelnemen, bezit haar eigen kinderkuis in Ellecom en beweegt zich op vele terreinen van sociale zorg. Natuurlijk is het pad der jonge vereniging zonder enig vermogen achter zich niet steeds over rozen gegaan — soms leken de moeilijkheden schier onoverkomelijk en de gebreken en on vervulde wensen zijn nog talloos — maar reeds nu is Humanitas in het rijk geschakeerde geheel van het maatschappelijk werk in Nederland niet meer weg te denken.

De kern van het arbeidsveld van Humanitas ligt in de algemeen maatschappelijke zorg. In verschillende steden of streken heeft de vereniging een of meer sociale werksters in dienst, die hetzij door rechtstreekse aanmelding of door mededeling van één der vrijwillige medewerkers (van wie sommigen een buurtsprekkuur houden, anderen zomaar de vertrouwensman zijn in hun omgeving), van de „sociale verkeersagent” van een wijkcentrum in een der grote steden of van andere zijde geconfronteerd worden met de meest uiteenlopende individuele noden en moeilijkheden. Dit kan een vrouw betreffen, die niet weet hoe de zorg voor haar gezin te combineren met de noodzaak om uit werken te gaan, een moeder die gemerkt heeft dat haar zoonje centen pikt uit haar beurs, een man die zich geen raad weet omdat de vrouw des huizes ziek te bed ligt, kinderen die een oude vader in huis hebben voor wie overdag de radio de enig mogelijke afleiding is, maar die nu hardhorend is geworden dat een gehoor-apparaat nodig zou zijn waarvoor men het geld niet heeft enz. enz. Om nog maar te zwijgen van alle denkbare en soms haast ondenkbare problemen, welke gedwongen samenwoning met zich brengt.

Het grote voordeel van een organisatie als die van Humanitas is, dat de algemeen maatschappelijk werkster bij haar taak steunen kan op deskundigen in verschillende gespecialiseerde terreinen en desnoods de client overdragen. Humanitas immers heeft ook haar secties kinderbescherming, reclassering, gezinsverzorging, bejaardenzorg en in verschillende plaatsen werd — in samenwerking met het Humanistisch Verbond — een bureau voor levens- en gezinsmoeilijkheden op humanistische grondslag opgericht. In een dergelijk bureau beziet een deskundig team de soms zeer diepliggende oorzaken van b.v. huwelijksmoeilijkheden, waaruit een intensief en welens langdurig contact met beide partners kan voortvloeien.

Voor de zuiver materiële noden anderzijds kunnen de maatschappelijke werksters — indien de client redelijkerwijze niet in staat is, daarin zelf op andere wijze te voorzien — een beroep doen op het „Fonds Makkerhulp” dat leningen verstrekt en in bijzondere gevallen ook giften doet. Een ander stukje solidariteitswerk zien we in jaarlijks georganiseerde uitzendingen van kinderen uit de grote steden naar de gezinnen van leden van Humanitas in met meer natuurschoon gezegende streken.

De maatschappelijk werksters houden haar spreekuren in de plaatselijke bureaus, in wijklokalen en werken soms ook een gedeelte van haar tijd in ondernemingen, waar een eigen sociaal werkster geen volledige taak zou hebben.

Nauw aan de algemene maatschappelijke zorg sluit de gezinshulp en gezinsverzorging aan. Thans hebben reeds bijna 20 afdelingen van Humanitas een organisatie voor gezinsverzorging. De hier geboden hulp varieert van „burenhulp” voor b.v. een jonge moeder via gezinshulp als de huisvrouw ziek is tot deskundige gezinsverzorging met opvoedende taak in zwak sociale gezinnen en bij repatrianten met aanpassings-moeilijkheden. Ook moge in dit verband genoemd worden de typische vrijwilligerstaak, waaraan vooral in Amsterdam enkele honderden medewerkers zich wijden, om de wekelijkse uitkering van de dienst voor sociale zaken — speciaal aan bejaarden en invaliden — thuis te brengen, daar een praatje te maken, zich op de hoogte te houden van het wel en wee der bezochte gezinnen en deze zo nodig met raad en daad terzijde te staan en op het juiste ogenblik de weg te wijzen, als er moeilijkheden zijn of dreigen.

Het behoeft nauwelijks betoog, dat de massale repatriëring van gezinnen uit Indonesië — steeds meer van mensen die in de tropen geboren en getogen zijn, vreemd staan tegenover onze levensgewoonten en beteuterd neergepoot worden in het westerse milieu — geheel eigen en grote problemen opwerpt. Humanitas heeft daarvoor een afzonderlijke sectie met deskundige beroepskrachten, die zowel in de z.g. contractpensioens werken als na de toewijzing van een woning. Ook hier kan en moet echter de eenvoudige burenhulp van leden en sympathiserenden uit

de naaste omgeving een rol van niet te schatten waarde spelen bij de aanpassing.

Van geheel andere aard is het werk van de gecommitteerde van Humanitas in wat men noemt de ontwikkelingsgebieden, de streken van het land — o.a. in Drente en oostelijk Friesland gelegen — waar een versnelde industrialisatie-politiek wordt gevoerd en de oude, gesloten dorpsgemeenschap vrij plotseling geconfronteerd wordt met wijzigingen, ook in de sociale structuur, problemen van vrijetijdsbesteding van een tevoren niet aanwezige fabrieksjeugd en derg. De taak van die gecommitteerde is het om, in samenwerking met haar drie door de Kerken benoemde collega's, de dorpen en streken, waar zich dit afspeelt, duidelijk te maken dat hier een taak ligt, aan te wijzen welke mogelijkheden er zijn (zoals het stichten van een buurthuis, het vormen van clubs, het huren van goede films, het maken van excursies, om maar eens iets te noemen), het nemen van initiatieven aan te moedigen en de weg te wijzen in het subsidie-labyrint.

Het is vooral zaak, hierbij niets op te dringen, maar elke kring of gemeenschap op eigen wijze tot zelfwerkzaamheid te brengen.

Voor onze gecommitteerde is het van de allergrootste betekenis, als zij daarbij steunen kan op zo sterk mogelijke afdelingen van Humanitas in de plaatsen en streken zelf, waar haar arbeidsveld ligt.

Zien wij thans naar de meer gespecialiseerde maatschappelijke zorg, dan treffen we bij Humanitas onder meer secties aan voor bejaardenzorg, voor reclassering en voor kinderbescherming. De bejaardenzorg omvat het stimuleren van de bouw van goede behuizingen, het beheer van bejaardentehuizen (de afdeling Hengelo heeft hierbij de spits afgebeten met een prachtig, modern complex!) en de exploitatie van sociëteiten. Vooral bij het laatste bestaat behoefte aan vrijwilligers, die eens een keer iets kunnen komen vertellen of die wat leiding kunnen geven bij knutselen of de beoefening van andere hobby's, een filmpje vertonen e.d.

Wat betreft de reclassering van volwassenen, werkt de sectie van Humanitas nauw samen met het Ned. Genootschap tot reclassering, de algemene instelling op dat gebied hier te lande, die het vakwerk op het terrein van de voorlichting aan de justitie verricht en uiteindelijk de verantwoordelijkheid heeft voor het toezicht op de voorwaardelijke veroordeelden. Het is echter een goede traditie in ons land, dat het feitelijke, maar dagelijkse contact met een groot deel dier reclassenten gehouden wordt door vrijwillige medewerkers, die bij voorkeur tot dezelfde maatschappelijke kring behoren en dus „hun taal spreken” (dit hoeft n.l. nog geen bargoens te zijn!).

Voor wat betreft buitenkerkelijken, hebben het Genootschap en Humanitas elkaar daarbij gevonden, zodat thans honderden van onze medewerkers in het gehele land, optrekken met hen die weliswaar „eens gestolen hebben”, maar dankzij een moderne rechtspleging en goede nazorg in steeds mindere mate „altijd een dief” blijven. In eigen kring ontvangen deze medewerkers voorlichting en wisselen zij van gedachten. Het grote voordeel is daarbij, dat zij kunnen aanleunen tegen een organisatie, waarin ook andere takken van maatschappelijke zorg beoefend worden.

Het laatst (wat zeker niet wil zeggen dat deze het minste zou betekenen) nog een enkel woord over de kinderbescherming.

Humanitas heeft een eigen voogdij-vereniging welke de volledige zorg op zich neemt over kinderen, wier ouders ontzet of ontheven zijn uit de ouderlijke macht. Het streven is erop gericht, deze kinderen zoveel mogelijk te plaatsen in goede pleeggezinnen, maar veelal is inrichtingsopname gedurende een zekere overgangsperiode noodzakelijk. Daartoe beschikt de vereniging over haar eigen tehuis „Ellinchem” in Ellecom bij Arnhem, waar 40 kinderen kunnen verblijven. Tevens organiseert de sectie Kinderbescherming het werk ten behoeve van de kinderen die — in het eigen gezin verblijvende — onder toezicht werden gesteld. Enkele honderden leden van Humanitas treden thans op als gezinsvoogd of gezinsvoogdes, op verscheidene plaatsen onder leiding van een voor dit werk gespecialiseerde maatschappelijke werkster.

Na dit overzicht in vogelvlucht van het werk van Humanitas, zal het U duidelijk zijn, dat een dergelijke organisatie in ruim 10 jaar tijds slechts tot stand kon komen dankzij de enthousiaste medewerking van duizenden in den lande. Desondanks staan wij dagelijks nog voor gebreken, hiaten en onvervulde wensen.

Ik wil U daarmee echter niet lastig vallen. Wie eens meer wil weten van Humanitas, b.v. kennismaken van een jaarverslag, kan zich wenden tot het Centraal Bureau der vereniging te Amsterdam, Jan Willem Brouwersstraat 16.

Mr. B. v. d. WAERDEN

HET WOORD VAN DE WEEK

29 juni 1958

VERSCHIJNT WEKELIJKS

11e jaargang nr. 26

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT

De Heer

Mevrouw

Mejuffrouw

D. TH. WINTER
ROOSEVELT 143
AMSTERDAM - 10

Onbestelbare exemplaren
terug aan:
Oudegracht 152, Utrecht

Lezingen voor de radio

- 6 juli 9.45 uur V.A.R.A. „Het leven begint steeds opnieuw”, Dr. J. C. Brandt Corstius met medewerking van Aafje Top, voordrachtskunkenares.
- 13 juli 9.45 uur V.A.R.A. „De achtergrond van ons werk”, Prof. dr. G. Stuiveling.
- 20 juli 9.45 uur V.A.R.A. „Vernieuwing”, Dr. Arnold Saalborn.
- 27 juli 9.45 uur V.A.R.A. „Aktualiteit van het verleden”, Dr. W. Kraak.
- 3 aug. 9.45 uur V.A.R.A. „O, vrij te zijn!”, Dr. J. C. Brandt Corstius, met medewerking van Aafje Top, voordracht.
- 10 aug. 9.45 uur V.A.R.A. „Vogels van diverse pluimage”, Dr. D. H. Prins.

Het Woord van de Week

Humanistische radiolezingen uitgesproken voor de Vara-microfoon.

Administratie: Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht, Postgiro 304960.
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4.— p. j., buitenland f 4.60 p. j., losse nummers f 0.25.